

ผลงานวิจัยเรื่อง :

การพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ

ผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ

Project of Drug Rehabilitation Program

Development for Special Case

จัดทำโดย

กองพัฒนาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

กรมคุมประพฤติ

สนับสนุนการวิจัยโดย

โครงการจัดการองค์ความรู้เรื่องยาเสพติด (อสต.)

บทคัดย่อ

การศึกษาเพื่อพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ และจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในรูปแบบ R&D (Research and Development) และมีการผสมผสานวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการหลายแบบ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary review) การสังเกตและจดบันทึกภาคสนาม (observation and field notes) และการจัดสนทนากลุ่ม (focus group discussion) ซึ่งจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ณ โรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองกองทัพเรือแบบพิเศษ จำนวน 36 คน และติดตามผลการทดลองใช้โปรแกรม ตลอดจนการประชุมระดมสมองร่วมกับนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ปฏิบัติในพื้นที่ และผู้เกี่ยวข้องที่มีประสบการณ์ตรงในด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบควบคุมตัว สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษาวิจัยได้ข้อสรุปในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. โปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้จริง และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนวิวัฒน์พลเมืองกองทัพเรือแบบพิเศษ ภายใต้กรอบปัญหาด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านองค์ความรู้ ด้านโปรแกรม และด้านการบริหารจัดการภายใน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ กระบวนการชุมชนบำบัด ศาสนบำบัด และระเบียบวินัยทางทหาร โดยแบ่งการฟื้นฟูออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะแรกเริ่ม ระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ และระยะเตรียมกลับคืนสู่สังคม

2. มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

- 2.1 คู่มือการปฏิบัติงานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในรูปแบบชุมชนบำบัด ปรัชญาของการอยู่ร่วมกัน สายการบังคับบัญชา เครื่องมือของบ้าน และแนวทางการจัดกิจกรรมกลุ่มที่มีการดำเนินการเป็นกรณีพิเศษ

- 2.2 คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่ม (เหมือน) หมายถึงกิจกรรมกลุ่มที่มีการดำเนินการเหมือนกันในแต่ละระยะการฟื้นฟูฯ เช่น กลุ่มประชุมเช้า กลุ่มสัมมนา เป็นต้น

- 2.3 คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่ม (ต่าง) หมายถึงกิจกรรมกลุ่มที่มีการดำเนินการแตกต่างกันในแต่ละระยะของการฟื้นฟูฯ เช่น กลุ่มปฐมนิเทศ กลุ่มจงใจ ซึ่งจะมีเฉพาะในระยะแรกเริ่มเท่านั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการวัดผลลัพธ์ระยะยาวด้วยการติดตามประเมินผลผู้ที่ผ่านการประเมินจากโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษนี้ แล้วไปเข้าโปรแกรมกลับสู่สังคมของสำนักงานคุมประพฤติ จนถึงติดตามหลังผ่านการฟื้นฟูฯ เพื่อดูประสิทธิผลของโปรแกรมว่ามีอัตราการกลับไปเสพซ้ำอย่างไร ด้วยเหตุใด แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเป็นฐานในการพัฒนาโปรแกรมต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินและพัฒนากระบวนการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานที่ทำงานเหมือนกัน เนื่องจากปัจจุบันมีหน่วยงานที่รับผิดชอบฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ เพิ่มขึ้นมาอีก 1 แห่ง คือ ศูนย์ชุมชนบำบัดคลองไผ่ จังหวัดนครราชสีมา การศึกษาร่วมกันจะทำให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีกระบวนการพัฒนาการทำงานอย่างต่อเนื่อง

3. ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานวิชาการ เช่น มหาวิทยาลัยที่มีการศึกษาเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ และอาชญาวิทยา เป็นต้น แล้วขอแหล่งทุนทำเป็นโครงการศึกษาระยะยาว เช่น

3.1 ศึกษาเส้นทางชีวิตของผู้ใช้ยาเสพติด เพื่อให้เห็นภาพตั้งแต่เริ่มใช้ จนถึงติดยา เลิกยา แล้วกลับไปเสพซ้ำ เพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยงและปัจจัยป้องกัน นำไปสู่การพัฒนากระบวนการทำงานต่อไป

3.2 ศึกษาปัจจัยที่ทำให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแต่ละคนต้องเข้าโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ แตกต่างจากผู้ป่วยยาเสพติดที่ติดเรื้อรังในส่วนของสาธารณสุขหรือไม่ อย่างไร

3.3 ศึกษาโดยนำกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนามนุษย์ หรือกระบวนการทางจิตวิทยา หรือพฤติกรรมศาสตร์ หรือนวัตกรรมอื่นๆ เช่น กระบวนการละครบำบัด ศิลปะบำบัด จิตปัญญาศึกษา ฯลฯ เข้ามาทดลองใช้เพื่อเสริมประสิทธิภาพการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ดียิ่งขึ้น เหมาะสมกับผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ซึ่งมีความแตกต่างกันยิ่งขึ้น

3.4 ศึกษาแนวทางการพัฒนาบุคลากรผู้ปฏิบัติงานในสถานที่ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่ใช้โปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดกรณีพิเศษ เพื่อเสนอผู้เกี่ยวข้องดำเนินการต่อไป